

*Дідух М. М.,
кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри юридичної психології,
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ*

*Осіпова Я. С.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр»,
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ*

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Діяльність працівників системи внутрішніх справ характеризується певною специфічною, що, безумовно, не може не позначатися на особистості правоохоронця. З одного боку, будь-яка праця позитивно впливає на психіку людини. З іншого – багаторічне виконання однієї і тієї ж професійної діяльності може призвести до появи професійної втоми, виникнення психологічних бар'єрів, збіднення способів виконання діяльності, втрати професійних умінь і навичок, зниження працездатності [2].

Професійне виконання своєї діяльності формує і змінює особистісні якості поліцейського та систему його цінностей, а також сприяє професійному зростанню, самореалізації, підвищенню професіоналізму і компетентності. Але разом з цим, будь-якій діяльності характерне таке явище, як професійна деформація. В першу чергу вона притаманна представникам професій, що постійно і безпосередньо перебувають в процесі комунікації з людьми, тобто в системі суспільних відносин «людина-людина». Саме до таких професій відноситься діяльність працівників Національної поліції.

На думку Е. Зеєра, професійна деформація – це зміни в структурі діяльності та особистості, що негативно позначаються на продуктивності праці й взаємодії з іншими учасниками цього процесу. Професійна деформація порушує цілісність особистості, знижує її адаптивність, стійкість, а також негативно позначається на продуктивності діяльності [2].

В. Медведєв професійну деформацію працівників органів правопорядку визначає як результат спотворення професійних і особистісних якостей під впливом негативних чинників діяльності й навколишнього середовища [5].

На основі аналізу психологічної літератури з теми дослідження та узагальнення підходів до розуміння провідного поняття, під професійною деформацією поліцейського ми будемо розуміти кількісні і якісні зміни індивідуально-психологічних якостей особистості, які виникають під впливом здійснення професійної правоохоронної діяльності протягом певного часу, специфіки, організації і умов її здійснення, а також залежать від конкретного виду діяльності та завдань покладених на особистість.

Професійна деформація може мати досить складну динаміку проявів у трудовій діяльності людини і впливати на емоційну, мотиваційну та когнітивну сфери особистості. Її результатом можуть бути специфічні установки і уявлення, а також поява певних рис особистості [6]. Відповідно, ми можемо говорити як про позитивні, так і негативні впливи цього явища на людину.

Позитивний характер відображається в сумлінному ставленні до праці, досвіді, компетентності, дисциплінованості, певних вміннях, навичках, потребах та інших позитивних рисах характеру, а негативний навпаки проявляється в так званому «вигоранні», тривожності, агресивності, негативних установках, грубіянстві, корисливості, байдужості, зловживанні своїми повноваженнями, дратівливості, егоїзмі тощо [4].

Професійна деформація знаходить свій прояв у соціальній взаємодії, поведінці, професійному «жаргоні», відношенні з близькими. Наприклад, у співробітників правоохоронних органів пильність з часом переростає у не виправдану недовіру до людей та підозріливість.

Аналізуючи Закон України «Про Національну поліцію» ст.2 [1], де визначені основні завдання поліцейського, слід зазначити, що їх вирішення безпосередньо пов'язане із захистом людей, їхньою поведінкою, їх особистими і суспільними цінностями, поглядами, почуттями і потребами, а також вирішенням проблем, які як правило, відбуваються у складних, конфліктних і напружених ситуаціях, що в будь-якому випадку відображається на внутрішньому емоційному стані, особистому і професійному житті правоохоронця.

Щоб запобігти явищу професійної деформації працівнику поліції слід усвідомити, що з ним відбуваються певні негативні зміни та почати активно їм протидіяти, а саме: бути обізнаним і компетентним, за можливості змінити графік роботи або повністю змінити сферу діяльності, розширити коло інтересів в позаслужбовий час, збільшити коло спілкування, почати цікавитися соціальним і культурним життям, активно займатися спортом, переносити свої позитивні емоції й цінності на оточуючих, знаходити час для повноцінного відпочинку, бути впевненим у собі, у своїх силах і можливостях, а за необхідності звернутися до психолога за консультацією тощо [1].

Професійна деформація характерна для кожної професії, а рівень професійної деформації залежить від тривалості здійснення службової діяльності, її особливостей, умов, завдань та безпосередньо індивідуальних характеристик особистості. Явищу професійної деформації поліцейських можна запобігти за допомогою проведення ефективних заходів, спрямованих на її профілактику, психологічну підтримку та розвитком прагнення до змін і бажання роботи над собою самої людини. Також, державі слід постійно покращувати психологічну підготовку працівників патрульної поліції шляхом підвищення кваліфікації, проведення тренінгових занять, розв'язання проблемних ситуативних завдань, відпрацювання певних моделей поведінки і конструктивних моделей спілкування та ін.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015р.№580VIII. URL: <https://bit.ly/3cLPFD1>

2. Зеер Э. Ф. Психологические факторы профессиональной деформации / Элитариум. Социальная психология, Управление персоналом (HR). URL: http://www.elitarium.ru/2008/07/28/factory_professionalnoj_deformacii.html
3. Кісіль З. Р., Кісіль Р.-В. В. Юридико-психологічні засади дослідження професійної деформації працівників Національної поліції України, 2020. 236 с. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/73_235-249/pdf
4. Маркова А. К. Психологія професіоналізму. *Психологічний журнал*. 2007. 50 с.
5. Медведєв В. С. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ (теоретичні та прикладні аспекти): монографія. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 1996. 192 с.
6. Орел В. Є. Феномен «вигорання» у зарубіжній психології: емпіричні дослідження. *Журнал практичної психології і психоаналізу*. 2001. С. 9.